

*Zpravodaj
města Štramberka*

4/2003

Štramberk na dobových fotografiích v roce 1913.

OBSAH

<i>Vojtěch Petráš</i> Skalky, 1988	titulní strana obálky
<i>PhDr. Josef Bělohav, Vlastivědný sborník sv. 50 — Štramberk, 1913</i> Dobové fotografie města	2. strana obálky
<i>Věra Michnová</i> Zprávy z radnice	4
Jak jsme společensky a kulturně prožili čtvrté čtvrtletí roku 2003	5
Koleda	6
<i>Josef Adamec</i> Ladislav Bartoň — 90 let	8
<i>Bohumil Kresta</i> Ukončení nezávislosti Lidového divadla ve Štramberku	10
<i>Josef Marek</i> Historie štramberské dechovky — V. část	12
Štramberské pověsti — IV. část	15
<i>Josef Adamec</i> O Hrstkovi jinak	19
<i>Vojtěch Petráš</i> Vzpomínky — VII. část	24
Chvála štramberského nářečí	25
<i>Karel Jaroslav Maška</i> Pravěké nálezy ve Štramberku — II. část	27
<i>Bohumil Kresta</i> Co Štramberák, to advokát	28
<i>Jiří Špaček</i> Moudré rady a paměti našich maminek	30
<i>PhDr. Josef Bělohav, Vlastivědný sborník sv. 50 — Štramberk, 1913</i> Dobové fotografie města	3. strana obálky
<i>Vojtěch Petráš</i> Motiv z Horní Bašty, 1994	4. strana obálky

———— ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 4/2003 ————

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák. **Redakční rada:** Karel Hrček, PhDr. Anna Hřčková, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová, Mgr. Jana Milichová a Vojtěch Petráš. **Jazykové korektury:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 742 06 Štramberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz. **Vydává:** Městský úřad Štramberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94–RR–408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně. **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *Beatrix*, Dobrá. Prosinec 2003.

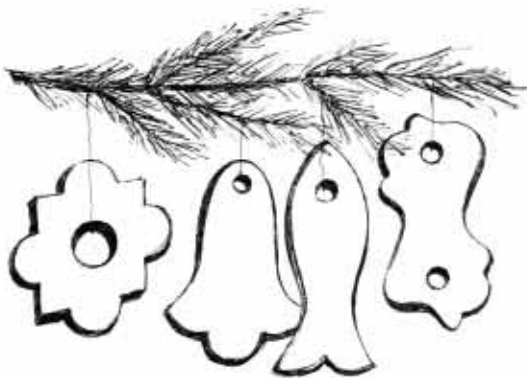
Zprávy z radnice

Věra Michnová

Rada města se sešla celkem čtyřikrát a zastupitelstvo dvakrát za období posledního čtvrtletí. V hlavních zprávách byla projednávána problematika sportu ve městě, využití volného času dětí a mládeže, školství a volný čas a také činnost komise mládeže, sportu, využití volného času a školské, dále aktivity Sboru pro občanské záležitosti, starosti a radosti Technických služeb města Štramberka a jejich připravenost na zimní období. Radní se seznámili s prací kronikáře Josefa Marka, dále s činností komise kulturní a cestovního ruchu, s dokumentem Návrh nového pojetí rozvoje cestovního ruchu ve městě Štramberku se záměrem jednotné koncepce kultury, sportu i cestovního ruchu, který zpracovali pracovníci oddělení kultury, sportu, využití volného času a cestovního ruchu. Byl projednáván rozpočet města, jednak úpravy rozpočtu a jednak návrh na rok 2004. Dále se rada i zastupitelstvo zabývaly převodem pozemků v národní přírodní památce Šipka od Kotouče Štramberk, spol s r.o., plánovanou rekonstrukcí objektu 751 na Bařinách, koupí vozidla Avia A31 pro Technickou správu města Štramberka, různými prodeji a odkupy pozemků, smlouvami a městskými vyhláškami apod.

Největšími akcemi, kterými dnes naše město žije, je připravovaná rekonstrukce koupaliště na Libotíně a v současné době dokončovací práce na záchytném parkovišti pod hřbitovem na Zauličí, kde je plánováno 54 míst. Parkoviště by mělo být dokončeno do konce roku 2003.

Také v regeneračním programu památkové péče se pokračuje jak na Trúbě, na opravě hradeb, opravě budovy Jaroňkovy útulny, byla dokončena výměna krytiny na zvoničce v amfiteátru, ale také opravy na soukromých památkových domech. Na Bařinách se pokračuje s nástavbou domu čp. 814—815. Naše město je živý organismus, který se mění, roste a žije.

Vojtěch Petráš — Vánoční motiv

Jak jsme společensky a kulturně prožili poslední čtvrtletí roku 2003

Věra Michnová

Podzim je období, kdy dochází k velkým změnám v přírodě, ubývá sil a příroda se pomalu a jistě chystá na zaslouženou dovolenou.

12. října jsme zahájili vernisáží výstavu Zakletá krása města Štramberka, kde jste mohli zhlédnout reprodukce dobových dopisnic a pohlednic, fotografií a výtvarných motivů. Tato výstava byla malou připomínkou 100. výročí otevření turistické rozhledny Trúby a zároveň 100. výročí první štramberské výstavy malíře Bohumíra Jaroňka. Úvodní slovo měl Aleš Durčák.

24. října se Kulturní dům rozezněl tóny koncertu Komorního smyčcového orchestru z Kopřivnice pod taktovkou Petra Davida.

Večer 26. října patřil mládeži, protože se v naší tělocvičně konal noční volejbalový turnaj smíšených šestek a trval až do ranních hodin 27. října. Akci pořádal DDM Štramberk pod vedením Reginy Šmahlíkové.

31. října si přišli na své milovníci známých operetních árií a duetů na koncertě Tvým je mé srdce jen. Přijela k nám trojice umělců a sólistů opery a operety Josef Krpec (tenor), Sylva Pivovaráčková (soprán) a na klavír je doprovázela Mgr. Světlana Petrová.

1. listopadu uspořádal DDM Štramberk spolu s TJ Kotouč oddílem volejbalu turnaj smíšených čtveřic v tělocvičně na Zauličí.

8. listopadu mělo Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka svůj podzimní koncert Večer slavných pochodů. Jako hosté zde vystoupili za dirigentským pultem Stanislav Horák, Karel Bělohoubek a Lucie Možná.

14. listopadu se milovníci dobré cimbálové muziky a kvalitních vín z jižní Moravy sešli na jubilejním X. ročníku Posezení u cimbálu. V předešlých letech k nám přijížděla pravidelně cimbálová muzika Technik z Ostravy pod vedením Jana Rokyty, ale nyní už po dva roky cimbálová muzika Valašský vojvoda z Kozlovic pod primášským vedením Zdeňka Tofla.

16. listopadu v přeplněném prostoru Muzea Zdeňka Buriana byla zahájena výstava lidových betlémů Štramberské Vánoce. Průvodní slovo měla Věra Michnová a v programu vystoupila štramberská hudební skupina Ogaři se svým pěveckým souborem Robky a vyprávěním Josefa Hřčka.

18. listopadu sehrálo profesionální Divadýlko Mrak představení Pekelná pohádka pro mladší děti ZŠ.

21. listopadu se dětem ze štramberských mateřských škol a okolí představilo Divadlo Špilberg z Brna v divadelní hře Maxipes Fík

Ve dnech 24. — 30. listopadu 2003 v DDM Štramberk probíhal Bleší trh.

A než jsme se vzpamatovali, byl tu začátek posledního měsíce v roce prosince. Dne 5. prosince se konaly hned dva mikulášské pořady, a to v restauraci Chata Dr. Hrstky — Mikuláš na Trúbě, kterou uspořádali manželé Bornovi a v Kulturním domě pohádkové představení Byl jednou jeden drak s mikulášskou nadílkou divadla Pod věží v režii Josefa Marka. Toto představení bylo určeno dětem z mateřské školy a Základních škol Štramberk a Rybí a v sobotu 6. prosince pak pro veřejnost.

V neděli 7. prosince se v Apolo baru sešly rodiny s dětmi na 2. mikulášské nadílce. Tato nadílka byla určena především manželským párům, které se poznaly od roku 1992 v Apolo baru a posléze založily rodiny.

18. prosince v Kulturní domě byl vánoční koncert žáků ZUŠ Zdeňka Buriana.

20. prosince v restauraci Dallas zápolili jednotlivci ve velkém Vánočním turnaji v mariáši.

V naší tělocvičně budou probíhat celé vánoční svátky sportovní turnaje:

20. prosince turnaj v malé kopané, pořádá Orel Štramberk, 23. prosince turnaj žáků v kopané, 26. prosince vánoční volejbalový rodinný turnaj čtveřic, pořádá DDM Štramberk, 27. prosince turnaj v malé kopané, pořádá TJ Kotouč, oddíl malé kopané Viagra team, 28. prosince turnaj benjamínků v kopané, turnaj smíšených pětic v kopané Mišmaš, 29. prosince turnaj žákyň v kopané (všechny turnaje v kopané pořádá TJ Kotouč, oddíl kopané Štramberk) a 30. prosince turnaj ve florbale, pořádá DDM Štramberk a oddíl florbalu Štramberk.

26. prosince budeme svědky Živého betlému, tentokrát v jeskyni Šipce na Kotouči. Vystoupí členové divadelních spolků divadla Pod věží, DS Kotouč, hudební skupina Ogaři, Lašské žesťové kvinteto, pěvecký sbor se sólistou Mořicem Jurečkou, taneční soubor paní Havlové z Koprivnice a to vše pod režijním vedením Josefa Marka.

Tak se nám uzavřel rok 2003, pro některé úspěšný a šťastný a pro některé nepovedený, nebo docela všední a obyčejný. Všichni jsme ale spravedlivě zestárlí a někteří zmoudřeli o jeden rok. Přeji vám všem hezký vánoční čas, hodně sil do dalšího roku, trochu toho štěstí a celou naši zdraví.

Koledy

Věra Michnová

Koledy byly a jsou dodnes jednou z nejrozšířenějších vánočních kratochvílí. Ve středověku šířili koledy po celé Evropě potulní žáci, kteří často účinkovali v oblíbených vánočních hrách.

V Čechách je starodávny obyčej koled a koledování doložen ještě v předhusitských dobách. Vzdělaný mnich Jan z Holešova sepsal v Břevnovském klášteře více než před půl tisíciletím spis Štědrý večer, v němž zachytil vánoční obyčeje a zvyky našich předků. V našich zemích se stejně jako jinde koledovalo a zpívaly se vánoční písně od adventu až do Hromnic. První koledníci se objevovali již o svátku sv. Mikuláše.

Lidová víra připisovala vánočním koledním obchůzkám magickou moc. Měly přinést štěstí a blahobyt do každého stavení. Na koledu se chodilo o Vánocích na Štědrý den, na svátek sv. Štěpána, na Nový rok, o dni sv. Tří králů a někde i na Hromnice. Postupně se z koledování stala zábava pro děti a skrytá žebrota dospělých, kterým pomáhala přežít kruté zimní měsíce.

Ještě v 19. století byla svatoštěpánská koleda v našich zemích velkou společenskou událostí. Ve městech i na vesnicích se o dni sv. Štěpána rodiny navzájem navštěvovaly, vyměňovaly si dárky a přání.

Zajímavou, historicky doloženou lidovou zábavou byl tzv. Svátek bláznů, přezdívaný také „oslí svátek“ a pořádali ho scholáři a nižší klerikové na sv. Štěpána (26. prosince), na sv. Jana Evangelisty (27. prosince), na den Mláďátek (28. prosince), na Nový rok (1. ledna) a na den Zjevení Páně (6. ledna). Zpočátku byl svátek bláznů tolerovanou součástí vánočních oslav. Pro svou bujarost se stal na konci středověku pro církev nežádoucí. Slavil se totiž po krčmách i na ulicích. Součástí byl rozmarilý maškarní průvod masek. Nejznámější figurkou oslav byl biskup jedoucí v čele průvodu na oslici. Maškary se vysmívaly zavedeným zvykům,

církevním obřadům a společenským zlovykům. Zpívali se lechtivé popěvky, tančilo se, hodně jedlo a pilo. Nakonec splynul svátek bláznů s masopustním veselím. Oslavy oslího svátku však zanechaly stopy a vedou do současnosti v podobě koledy a slavnostní jízdy králů.

Nejznámější speciální štěpánskou koledou je:

*Koleda, koleda Štěpáne!
Co to neseš ve džbáně?
Nesu, nesu koledu,
upadl jsem s ní na ledu,
psi se na mě sběhli,
koledu mi snědli.
Co mám smutný dělati?
Musím jinou žebrať.
Koledu mi dejte, jen se mi nesmějte!
Koledu mi dají,
přeče se mi smáli.*

V průběhu věků vznikaly koledy všude ve světě. V prostých slovech koled se lidé modlí i radují, sdělují i vyprávějí a vše je doplněno jednoduchou a přesto lahodnou melodií, která se hluboce vryvá do paměti i srdce.

Připravili jsme pro vás notový záznam známé koledy *Narodil se Kristus Pán*, jak se zpívala kdysi ve Štramberku:

Vesele **NARODIL SE KRISTUS PÁN**

Na-ro-dil se Kristus Pán, vesel-me se,
z růže kvítek vykvet nám, ra-duj-me se; z ži-vo
ta či-sté-he, z ro-du krá-lov-ské-ho, nám, nám
na-re-dil se!

POUŽITÁ LITERATURA:

V. Vavřínová: Malá encyklopedie Vánoc

J. Seidel: Zpěvy betlémské

Notový záznam koledy *Narodil se Kristus Pán* je z archivu p. Bohumila Kresty

Ladislav Bartoň

Josef Adamec

Skromný, tichý, nenápadný. Člověk by ani neřekl, že koncem léta 2003 v dobré svěžesti oslavil devadesátku! Reč je o p. Ladislavu Bartoňovi, veřovském rodáku, který už skoro 60 let žije ve Štramberku. Více než 35 let pracoval na dráze, kde zastával různé funkce, naposled jako inspektor bezpečnosti práce na železnici.

Projevil se nejen jako dobrý pracovník ve svém oboru, ale zaujal i významné místo v lidové tvořivosti — dokázal, že je dobrým hudebníkem, skladatelem, „veršotepcem“, napsal mnoho různých veselých scének i divadelních her. Sbírkou básní nazval „*Podzimní květy*“, jedna z prvních operet se jmenuje „*Vrácené štěstí*“, druhá „*V našich krásných Veřovicích*“. Hudba byla a je snad hlavním předmětem jeho pozornosti a zájmu. Škoda, že řada písní a pochodů nebyla vydána tiskem, že skladby zůstaly jen v rukopisech, z nichž si zájemci dosud vypisují.

Mimo muziku se zajímá i o minulost a život kolem sebe. Zpracoval obecní kroniku Veřovic, zaznamenal i dějiny místního hudebního života.

Ve Štramberku sepsal nádražní kroniku a v posledních letech několikadílnou kroniku města Štramberka. Do regionálních časopisů přispěl desítkami, možná stovkami článků, stál i u zrodu Zpravodaje města Štramberka, jehož nulté číslo vyšlo počátkem roku 1987.

Díky záslužné národopisné práci i tohoto nadšence se snad podaří zachovat kus kultury opravdu lidové, která plnila svou funkci v dobách, kdy ještě nebyla televize, rozhlas, ani elektrické světlo. Ale lidé se nenudíli.

Za dlouhých dnů pracovali „od slunka do slunka“, ale jak se den krátil, zbýval čas i na „besedu“, kdy se lidé scházeli a vyprávěli, často i potmě. A pamětníkem oněch dob je i p. L. Bartoň, který si vzpomínky nenechal pro sebe, ale pečlivě je zaznamenal ve svých bohatých sbírkách.

Dnešní i příští generace by neměly zapomínat na vzpomínky pamětníků. Škoda, že jejich zkušenosti mnohdy nedoceňujeme. *Měli bychom si uvědomit, že ve chvíli, kdy duše našich otců odchází na věčnost, pokladnice jejich vědomostí, zkušeností, rad, se navždycky zavírá zámkem tajemství. A my pak marně už přicházíme cloumat zámky a pečeti. Neotevřeme je. Je pozdě.*

Od pozdního léta roku 1945 žije p. Bartoň ve Štramberku čp. 560. Narodil se 5. září 1913 v nedalekých Veřovicích a po sňatku s Marií Hajdovou se mu Štramberk stal druhým domovem. Učarovala mu místní historie i rázovitost městečka.

Už v mládí jej „políbila múza“. Jako student dvouleté obchodní školy v letech 1930 — 1932 začal psát fantastické romány na pokračování, pokoušel se i o skládání básní. V té době napsal i několik divadelních her pro učňovskou besídku a později na vojně se začal projevovat i hudebně. Pořádal pro své kamarády večírky, na nichž se hrály a zpívaly jeho skladby.

Po návratu do rodných Veřovic působil jako varhaník a složil řadu písní a pochodů, které se tam s oblibou zpívaly a hrály, některé ještě i dnes. V dechovce hrál klarinet, v džezové hudbě saxofon nebo klavír a dlouhou dobu byl i kapelníkem. Ve Veřovicích se stal i obecním kronikářem, kromě kroniky zpracoval pojednání „*Ze života veřovských muzikantů*“ a „*Pohled do života našich železničářů*“.

Svoje hudební nadání Ladislav Bartoň uplatnil i jako hudební skladatel, napsal řadu písní a pochodů. Mimořádnou péči věnoval lidové písni, zaznamenal více než stovku starých lidových písní čistě veřovských, které nebyly nikde zaznamenány, zapsal a upravil i mnoho písní štramberských.

Před 65 lety, v roce 1938, po úspěšném složení kapelnických zkoušek obdržel koncesní listinu k provozování kapelnické živnosti a pod jeho taktovkou hrála veřovská dechovka a džezový orchestr. Začal vyučovat na hudební škole ve Frenštátě, později působil jako vzdělávatel hasičského sboru. V jeho režii sbor nacvičil a sehrál i za okupace mnoho divadelních her a operet. A kolik bylo kabaretních výstupů či silvestrovských pořadů!

Krátce po skončení války se přiznal do Štramberka, kde se ihned zapojil do místního kulturního života. Společně s učitelem Cyrilem Hyklem st. sbírali lidové písně ze Štramberka a okolí — jsou shrnuty ve zpěvníku „*Štramberske lidove pjesničky*“. Koncem čtyřicátých let založil devítičlennou cimbálovou muziku, která hrávala i výše vzpomenuté „pjesničky“, ale i písně a tance podchycené a vydané Cyrilem Hyklem. Na cimbálovku si vzpomněl i p. učitel Václav Kamarád (který v ní také hrál), vzpomněla si i jeho paní. Po smrti Jos. Šustaly, zpěváka a basisty, se počátkem 60 tých let cimbálovka rozpadla. Jako muzikant se Ladislav Bartoň zapojil i v jiných souborech, hrál i v džezovém estrádním souboru, který z jeho popudu vznikl v roce 1950 na štramberském nádraží. I na starých plesových pozvánkách z čtyřicátých, padesátých i šedesátých let 20. století se dočteme, že „...účinkovat bude hudba p. Bartoně“. Na společné hraní s L. Bartoněm si zavzpomínal i štramberský veterán, 87letý p. Ferdinand Hanzlík.

Nezahálela dirigentská taktovka, nezahálel ani psací stroj. V roce 1947 Lad. Bartoň shrnul 60 příběhů štramberských muzikantů pod názvem „*Muzikantské příběhy a povídky*“. Sestavil kroniku železničních tratí novojičínského okresu, v týdeníku Rozkvět vycházel na pokračování „*Průvodce po pamětních místech okresu novojičínského*“ aj.

Nelze vyjmenovat vše, co vytvořil — ať v notové či psané formě. Snad ještě zmínka o operetě „*V tom překrásném Zálesí*“ či o zpěvníku 125 lidových písní, které se ve Štramberku hodně hrávaly a zpívaly „*Pějme píseň dokola*“, nebo ve štramberském nářečí napsaná historická divadelní hra o třech jednáních „*Sága rodu Jana Štěpána*“ doplní obrázek tohoto lidového sběratele a písmáka.

Během vyprávění se kupí na stole opravdu velká hromada jeho „výrobků“. Na obyčejného člověka, samouka, jehož koníčkem se stala kultura — ať už zpívaná, hraná či psaná — je to výkon úctyhodný. Ne všechno bude stoprocentní, Ladislav Bartoň nepsal vědecká pojednání, psal tak, jak mu srdce velelo a pro lidi, které zajímá historie nebo pěkná písnička.

Určitě by ho potěšilo, kdyby se jeho písničky rozšířily mezi lidi, kdyby se s jeho články seznámila širší veřejnost.

Nezbývá než popřát i po té devadesátce pevnou ruku a ostrý zrak.

1. Ladislav Bartoň devadesátiletý
2. Titulní strana sborníku štramberských písní
3. Píseň z divadelní hry Sága rodu Jana Štěpána

Ukončení nezávislosti Lidového divadla ve Štamberku

Bohumil Kresta

Po dobu německé okupace byla Čechům zakázána jakákoliv spolková kulturní činnost. Milovníci zpěvu a hudby přecházeli do chrámových sborů. Někde byla umělecká úroveň nižší a jinde zase, jako ve Štamberku, vysoká. Zasloužil se o to nový varhaník, absolvent varhan. konzervatoře pan Karel Hrubíš. Sbor se rozrostl o několik desítek hlasů a to jak vokálních, tak instrumentálních z občanů Štamberka i blízkého okolí. Složení členů sboru bylo různorodé, ale uměleckým požadavkům to nebylo na závadu.

Válka skončila a odchodem vynikajícího varhaníka ze Štamberka se toto velké společenství chrámového sboru rozměnilo. Mládež odešla do škol a mnozí členové přešli za svými novými zájmy. Aktivní činnost obnovily předválečné spolky jako Sokol, Orel, DTJ, které při tělovýchově se věnovaly také ochotnickému divadlu. Je bez pochyb, že v jejich repertoáru nebyly jen činohry, ale také zpěvohry a operety. V těch se velmi dobře uplatnili bývalí členové chrámového sboru. Ale staré přísloví praví „Dvěma pánům nelze sloužit“. Neslučitelné bylo účinkovat ve sboru a současně na divadelních prknech spolku. Narušování zkoušek zapříčinily nové zájmy členů. Chrámový sbor, alespoň s menším po-

Divadelní představení ochotnické divadelní scény Lidového divadla
ve Štamberku na Okresní divadelní soutěži 21. 3. 1948
Štamberk — Sokolovna
živý obraz

čtem členů, bylo nutné za každou cenu udržet. Ovšem, divadelní scéna katolických spolků byla také žádoucí. Aby tato divadelní scéna byla přijatelná také pro nestranné ochotníky se zájmem o ochotnické divadlo, byl přijat nový název „Lidové divadlo ve Štamberku“. Bylo to sice divadlo katolických spolků (Orel a Katolická jednota), ale jeho repertoár se tématicky neodlišoval od ostatních místních divadelních scén. Pouze se dodržovala adventní a postní doba, kdy se neuváděly veselohry, ale spíše hry s náboženskými náměty.

Koncem roku 1947 obdržely divadelní ochotnické spolky od Okresní osvětové besedy oznámení s přihláškou do Okresní divadelní soutěže v roce 1948. Pro tuto soutěž nastudovalo Lidové divadlo hru „Kde domov můj“. Autora hry už, bohužel, neznám. Hra pojednává o historii vzniku písně Kde domov můj? a byla provedena na okresní soutěži 21. března 1948 ve Štamberké sokolovně, která pro tuto soutěž byla vybrána. Od poroty získala hra 2. místo v okrese a obecnostem byla odměněna neobvyklým bouřlivým potleskem, přičemž nejedno oko v hledišti zaslzelo (předcházely únorové události). Soutěžní představení režíroval Jos. Dostál a byla to také poslední divadelní hra pod hlavičkou „Lidového divadla ve Štamberku“.

Co říci závěrem. S odstupem času sice obnovilo Lidové divadlo svou činnost, ale to již s doplňkem „při Osvětové besedě ve Štamberku“. Jeho repertoár schvalovali a samotná provedení her sledovali předseda MAV NF (J. M.) s (R. H.) předsedou komise pro školství a kulturu. Prostě, „Čí moc, toho právo“.

„Kde domov můj“ 21. 3. 1948 Lidové divadlo ve Štamberku
2. místo v Okresní divadelní soutěži 1948
Štamberk — Sokolovna

Zleva: J. Dostál (režisér), Josef Sopuch, M. Sochová, M. Jašek, L. Marková,
B. Kresta, Vlad. David, Leoš Marek

Historie štramberského dechového orchestru

část V.

Josef Marek
kronikář města

2001

Jarní koncert

V sobotu dne 2. června se uskutečnil koncert dechového orchestru, jako generálka před jeho zájezdem do Švédska. Vystoupení, které bylo původně plánováno do amfiteátru, muselo být kvůli chladnému počasí přeloženo do kulturního domu. Orchester je ze 70 % obsazen mladými hráči, a to, jak dokázali zvládnout náročné orchestrální skladby, bylo **skutečně obdivuhodné**. Poprvé zde také stál před dirigentským pultem teprve osmnáctiletý Petr Lichnovský ze Závěšic. Za zdařilý večer patří uznání dirigentovi Aloisi Cigánovi, jeho mladšímu kolegovi Aleši Kuběnovi, sólistům a samozřejmě také všem hráčům.

Hudební festival — Švédsko

Ten se konal ve Švédském Kristianstadtu ve dnech 13. — 17. června.

České soubory mají ve Švédsku již tradičně dobrý zvuk. Tak například Taneční orchestr (Základní umělecké školy) z Hradce Králové byl na festivalu již potřetí, stejně jako Folklorní dětský soubor (opět ZUŠ) z Mariánských Lázní.

Festivalu se účastnilo 12 orchestrů z Německa, 3 orchestry z ČR, orchestr z Polska, Litvy, Norska a z hostitelské země. Severský festival má poněkud odlišný ráz a program, než na jaký jsme zvyklí u nás a v sousedních zemích. Program byl více zaměřen na volná koncertní vystoupení na náměstích a v ulicích Kristianstadtu a dvou sousedních městech.

Tento popis zájezdu do Švédska, který mi poskytl hlavní dirigent SHDOMŠ pan Alois Cigán, vyznívá možná poněkud stroze. Skromnost však zde není na místě. Vždyť už jenom skutečnost, že soubor reprezentoval naši vlast a naše město až v dalekém Švédsku, **svědčí o jeho kvalitách**.

Nokturno

Již II. ročník v loňském roce velmi populárního nočního koncertu — nokturna, pořádaného Sdružením hudebníků dechového orchestru města Štramberka, se konal dne 25. srpna. Jako host se koncertu tentokrát účastnil pěvecký sbor Ondrášek z Nového Jičína. A hned na úvod musím zdůraznit, že to byl opět bohatý kulturní zážitek. Štramberský dechový orchestr, š dirigenty Aloisem Cigánem, Alešem Kuběnou a Petrem Lichnovským, připravil posluchačům hodnotný program.

Soubor Ondrášek snad ani není zapotřebí představovat. Osmdesátičlenný dětský sbor pod vedením sbormistra J. Zajíčka procestoval skoro celou Evropu a vlastní mnoho ocenění z různých pěveckých soutěží. Asi ve dvacetiminutovém samostatném vstupu předvedl svoje nesporné kvality.

Nevšednímu zážitku přálo tentokrát i počasí. Byl teplý až horký večer — či vlastně noc. Výtěžek z koncertu, ve zcela zaplněném amfiteátru pod Starou věží, činil 6 000 Kč. Tentokrát byl věnován Dětskému domovu v Novém Jičíně.

Pádivého Trenčína

Druhý festival v tomto roce, kterého se dechový orchestr účastnil, byl 35. ročník „Pádivého Trenčína“. Konal se 8. září a — jak už název napovídá — ve Slovenském Trenčíně.

Festival byl soutěžní, za účasti orchestrů z hostitelské země, Maďarska a ČR. Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka se umístilo **ve stříbrném pásmu**.

Program soutěžního vystoupení:

Ernst Sediš:	Concertino pro pozoun (sólo Aleš Kuběna)
Josef Suk:	V nový život
Pavel Staněk:	Moravské imprese
Karol Pádivý:	Hategana — rumunský tanec (povinná skladba)

Podzimní koncert

Byl uspořádán 10. listopadu v kulturním domě.

Motto večera — *vzpomínky na dnes už bývalou slávu vojenských dechových orchestrů, dirigentů, kapelníků a skladatelů.*

Hosty večera byli — dnes již důchodci — šéfdirigenti špičkových vojenských orchestrů: Jindřich Brejšek a Karel Bělohoubek — Ústřední hudba armády ČR, Stanislav Horák — Ústřední hudba Ministerstva vnitra (dnes Hudba hradní stráže a Policie ČR), Jaroslav Zeman — šéfdirigent Posádkové hudby Praha a náčelník, Vojenské konzervatoře v Roudnici nad Labem.

Na programu byly skladby významných vojenských skladatelů:

Jindřicha Pravečka, Eduarda Kudeláska, Karla Pšeničného a Rudolfa Urbance.

Program večera:

Franz Schubert:	Vojenský pochod
Pavel Staněk:	Moravské imprese
Jindřich Praveček:	Koupím já si koně vraný — píseň
Jaroslav Zeman:	Koncertní polonéza
Jindřich Brejšek:	Promenádní valčík
Karel Bělohoubek:	Bagatela — sólo pro lesní roh
Eduard Kudelásek:	Sváteční polka
Jacques Offenbach:	Orfeus v podsvětí — předehra k stejnojmenné operetě (úprava Karel Pšeničný)
Emerich Kálmán:	Čardášová princezna — duet ze stejnojmenné operety
Josef Charvát:	Sólo pro klarinet — polka
Rudolf Friml:	Tulácká — árie z operety Král tuláků
Vladimír Studnička:	Hajdy, hajdy do postýlky — píseň
Rudolf Urbanec:	Proč jsi mi lásku sliboval — polka
Karel Bělohoubek:	Od večera do rána — směs písní

Průvodní slovo: Iva Bukovjanová

Zpěv: Petra Hromádková, Renata Hývnarová, Anna Hřčková a MUDr. Mořic Jurečka

Trúba, Pavla Sykalová, 6.a ZŠ Štramberk

Štramberské pověsti

IV. ČÁST

JAKO V POHÁDCE

Ža starých časů se také stávalo, že rytíř vybral pro stavbu svého hradu místo, které se zalíbilo zlé síle. Duchové přísně střežili svá práva a v nerovném zápase s nimi rytíř prohrál. Také hrad Štramberk neměl stát na místě, na kterém stojí dnes, nýbrž na vrchu Kotouči. Na Kotouči se začalo stavět, dělníci pilně od rána do západu slunce pracovali, ale nic z jejich práce se nedochovalo do příštího dne. Jakmile začalo svítat, už viděli zkázu svého díla. Kameny rozmetány, základy vytrhány a zasypaný, všechna námaha zmařena a zkažena. Musili začít s prací znovu. A ráno se podívaná opakovala. Jako by včerejší den prospali.

Poschovávali se tedy za večerního šera dělníci po houštinách, aby vyslídili tajemného škůdce. Snesla se noc, po obloze se rozběhly hvězdy a vyšel měsíc. V jeho světle vrhala započatá stavba hradu modrý, nepohnutý stín. Nic se nedělo a někteří dělníci na strážní usínali.

Hodinu před půlnocí se všechny stíny rozhýbaly. Každý kámen, každé dřevo dostalo nohy, na staveništi nastal ruch a hemžení. Dělníci si protírali oči, nemohli tomu uvěřit. Ve svitu měsíce se činili skřítkové. Ničili a mařili lidské dílo. Dělníci se krčili ve svých houštinách, nohy jako svázané, jazyk jako z kamene.

Ráno vyhledali pána a řekli mu, co viděli.

„Pane,“ poprosili ho, „neuč nás do práce na tom místě. Je to práce planá. Nepřišli jsme bojovat se skřítky, ale stavět hrad.“

Pán uznal, co mu povídali, uznal a vybral jiné místo. Na něm pak dělníci postavili hrad Štramberk bez pohromy a dovedli dílo do konce.

Když bylo založeno pod hradem městečko, rozzlobili se skřítkové na Štramberčany zase. Štramberští postavili na Kotouči kapli a ta skřítkům vadila. Mstili se lidem, jak jen mohli. Sotva hospodyně odskočila z kuchyně, už jí vylovili z hrnce maso a snědli je. Vypíjeli uchače mléka a smetany, převraceli mísy s kaší, propíchali pytle s moukou, sůl ve sláncích vyměňovali za vápno a zotvírali pípy u sudů, aby víno vyteklo.

Jednou šel městečkem pocestný, říká se, že to byl katův pomocník, a takoví chlapíci znávali ledacos.

„Vy nevíte, jak zatočit se skřítky?“ divil se. „To je lehčí než vypít džbáněk vína.“

Štramberští porozuměli. Poručili pocestnému vína a pečení a pocestný jim prozradil, jak na skřítky.

„O půlnoci,“ řekl, „s čerstvě ulomeným vrbovým prutem půjdete na místo, kde se skřítkové scházejí. Neuvidíte je, protože mají na hlavách čepičky. A teď začnete sekat prutem kolem sebe. Jestli se vám podaří shodit některému skřítkovi čepičku, hned ho uvidíte. Chytněte ho a vsaďte do žaláře. Všechno ostatní půjde jako po másle.“

Štramberští se zachovali podle rady pocestného. Chytili skřítku a vedli ho do žaláře. A skřítek jim cestou plakal a nařikal a sliboval, že se všichni skřítkové z Kotouče vystěhují, jen když mu dají svobodu.

„Sliby se slibují, blázni se radují,“ odpověděli Štramberští.

„Když mi nevěříte, utrhněte lipový list a dejte mi jej,“ poprosil skřítek.

Utrhli lístek z lípy a skřítek do něj napíchal nehtem všelijaké dírky. Potom podal list nejstaršímu ze štramberských sousedů.

„Zafoukej do té prostřední dírky,“ řekl.

Soused zafoukal a před ním, jako by ze země vyrostl, stál sám král skřítků.

„Pusťte našeho bratříčka,“ žadonil, „když ho pustíte, všichni se odtud vystěhujeme.“

Dobrá, uvěřili Štramberští králi skřítků a dali lapenému skřítkovi volnost.

Vypráví se, že si skřítkové na stěhování z Kotouče zjednali sedláka s povozem. Sedlák byl náramně chytrý a žádal za stěhování tolik peněz, kolik jich po celý život neviděl. Skřítkové byli také chytrí. Chtěli ušetřit za druhou jízdu, a tak se napoprvé navěsili na sedlákův vůz všichni. Koně nemohli takový náklad utáhnout. Sedlák se otočí, a na voze nikoho nevidí. Všichni skřítkové měli na hlavách kouzelné čepičky. Ale sedlák věděl, jak na skřítky vykrát. Stočil opatř do smyčky a podíval se na vůz skrze stočenou opatř. Tu je viděl, mužíčky se směšnými čepičkami, bradaté a zrudlé námahou, s jakou se drželi na voze. Viseli na postranicích jako hrozny. Jakmile však poznali, že je sedlák pozoruje, vylekali se, seskákali z vozu a rychle do trávy, pod meze a do lesa. Sedlák se vrátil vesele s prázdným vozem a plnou kapsou domů.

ŠTRAMBERÁCI A PRAJZI

Město Štramberk vystavěli kdysi na Zámeckém vrchu a chránil ho zeměpanský hrad, ze kterého zbyla jenom stará hláska, známá štramberská Trúba. Kolem rynku se usadili nejbohatší měšťané. Jejich domy se pyšnily pěkně zdobenými zděnými štíty. Na předměstí stavěli zase roubené chalupy ze dřeva na vysoké kamenné podezdívce, kolem nich udělali malé zahrádky, kde vždy kvete plno kvítí. V oknech se červenají muškáty nebo zelená rozmarýna. Křivolakými uličkami vede kamenitá cesta až na rynek, kde nedaleko kostela vždycky stávala radnice a hospoda.

Štramberáci byli na svoje město pyšní. Když se však začalo povídat, že bude vojna s Prajzi, přece jenom měli veliké obavy. Purkmistr svolal na radnici valnou hromadu. Přišli všichni, kdo jen trochu mohl chodit. Nahrnuli se do veliké světnice na radnici a jeden přes druhého křičel, že to tak nenechají.

„Milí sousedé!“ ujal se slova purkmistr, když se prodral k svému stolu a vylezl na něj, aby ho dobře viděli. „Milí sousedé! Dal jsem vás svolat kvůli té vojně. Kdyby k nám Prajzi přitáhli, musíme se bránit. Jinak nám poberou zboží, zásoby a peníze, a kdo ví, jestli nám nerypálí město. Ale když se jim postavíme na odpor a vytáhneme proti nim do boje, jistě se nás zaleknou a potáhnou jinudy.“

„A kdo do té vojny půjde?“ ptal se kupec, který byl jedním z nejbohatších měšťanů. „Já bych mohl za sebe někoho poslat.“

„To by se ti tak hodilo. Druhý aby se za tebe bil, a ty budeš pěkně sedět doma za pecí,“ obořil se na něho purkmistr. „Žádnému teď nepomůže nějaké vymlouvání. Bránit naše město je svatá povinnost. Běžte domů a přineste na radnici všechny zbraně. Flinty, pistole, kosáky, motyky, cepy, kosy i pantoky, co kdo má doma. Než se Prajzi v našem kraji objeví, musíme se naučit bojovat.“

Sousedé poslechli a každý šel domů pro zbraň. Panímámy začaly naříkat, co s nimi bude a co s jejich dětmi, když v chalupě nezůstane žádný chlap. Pak honem zadělaly těsto na

chleba, vařily polívku a kaši, sháněly slepice a dobytek. Do putýnek, džberů a troků nanosily vody, aby mohly zalévat oheň, kdyby někde začalo hořet.

Když se podruhé sešli sousedé na radnici, u purkmistra seděli tři vysloužilci, kteří dlouhé roky odsloužili na vojně. Jeden z nich troubil o pohřbech, a když někde hořelo. Druhý byl obecním bubeníkem, třetí hrával na flašinet. Nyní se z nich rázem stali štramberští oficíři. Odvedli sousedy na pastvisko a tam je učili maširovat, potýkat se a šavlovat. Ti, co měli flinty a pistole, stříleli zatím do nebe nebo na zajíce. Trubač jim k tomu troubil do pochodu, bubeník tloukl na buben a flašinetář všem velel, protože ho nechtěli nechat hrát.

Kolem nich se sběhly děti a nemohly se vynadívat, jak si jejich tatíci hrají na vojáky. Unavení a upocení přitáhli každý večer domů. Jak se najedli, honem vlezli na kutě a s nikým nebyla žádná řeč. Tak denně chodili Štramberáci na pastvisko. Na radnici zůstala jenom městská rada s purkmistrem, kdyby se něco dělo, aby štramberské vojsko poslali včas do boje.

Den za dnem ubíhal. Když ani do týdne se Prajzi ve Štramberku neobjevili, měšťané všechno pojedli a panímámy musely znovu péci a vařit. Kohosi napadlo, že zbytečně utrácejí čas. Noví oficíři nechtěli však ztratit své vojsko a tvrdili purkmistrovi, že bez execírování za nic ručit nemohou.

„To je pravda. Ale chlapi se už několik dní prohánějí po pastvisku a všechna práce stojí. Kdo to za ně udělá? Ženské si chodí stěžovat, že mužští jenom doma vospávají a k ničemu se nemají. Už aby ta prajzská vojna skončila.“

A zrána přiběhl do města jeden Libhošťan. Na rynku začal křičet, že sem táhnou Prajzi od Nového Jičina, potom utíkal dál. Purkmistr dal honem odtroubit alarm a Štramberáci horem pádem utíkali na radnici, kde měli uloženy všechny zbraně. Když se na rynku seřadili, šlapali rovnou Prajzům naproti. Jeden třískal dlouhým pantokem o kamení, někteří se div cepy nepomlátili. Ženské se vyhrnuly do uličky a s nárkem se s nimi loučily.

Kupec uviděl před kostelem pana děkana a rozběhl se k němu o radu.

„Velebnosti, budu mít velký hřích, když nějakého Prajze lípnu pantokem po hlavě a on zůstane ležet?“

„Milý synu! Jestli napřed na tebe zaútočí, musíš se bránit. Ale jinak nikoho nesmiš uhodit, protože to bys sloužil peklu.“

Řezník ho dohnal, vzal kupce za kabát a táhl ho zpátky do houfu. „To ses zeptal toho pravého. Kdybys ho poslechl, byl bys dřív po smrti. Neboj se zbytečně o duši a buď rád, že máš to své líné tělo v pořádku. A teď hybaj! Já už dám na tebe pozor, abys náhodou z vojny neutekl.“

Štramberáků bylo hodně. Když byli všichni pospolu, ničeho se nebáli. Jen se rozhlíželi na všechny strany, jestli někde neuvidí nepřátele. Na císařské silnici se jim podařilo chytit vandráka a začali se ho vyptávat, jestli neviděl Prajze.

„Milostiví páni, spal jsem támhle v tom houští, když mě vaši našli. Nikoho jsem nikde neviděl ani neslyšel.“

„Nelží!“ rozkřikl se na něj řezník a mával mu pod krkem velikým nožem, aby ho polekal. „Já jsem tě viděl, jak se tam před námi schováváš.“

„Milost! Milost! Musel jsem si tam odskočit, jinak bych dál čistý nedošel. Jak jsem uviděl tolik ozbrojených pánů, dostal jsem hrozný strach.“

„Slyšíte, chlapi? Slyšíte, páni sousedé? Kdo ví, jestli se nám Prajzi raději nevyhnou, než by s námi bojovali. Naříkali jste si, že vás honíme po pastvisku. Ale stará pravda tvrdí: Když je těžko na cvičišti, lehkou bývá v boji.“

Štrambersští oficíři měli radost, že se jim podařilo z měšťanů udělat vojáky. Chvíli se radili, co provedou s vandrákem, potom mu řekli:

„Když budeš všude vyprávět, jací jsou Štramberáci udatní vojáci, pustíme tě a můžeš jít, kam chceš.“

Se slzami v očích jim děkoval a pak pelášil rovnou za nosem.

Měšťané ale nebyli spokojeni, protože chtěli jít na Pražce, a žádné cizí vojsko ještě neviděli. Někoho napadlo, že by napřed mohli zajít do Libhoště a tam se něčeho napít, protože stejně měli už žízeň. Maširovali tedy přes les do dědiny. Sotva je sedláci uviděli, zavírali vrata od stodol a selky zaháněly husy do dvorů. Děti honem utíkaly domů, protože se jich bály.

„Vidíte, páni měšťané, jací jsme vojáci? Sotva přijedeme do dědiny, všichni se nás bojí, a to jsme ještě nikoho nepobili.“

V hospodě si každý něco poručil, potom se dali do zpěvu a čekali, až bude vojna. Tak se jim tam zalíbilo, že v noci teprve táhli z Libhoště do Štramberka. Cestou poztráceli všechny zbraně a moc se divili, že je panímáma nechtěly pustit domů. Tloukli na dveře a okna, ale nic to nebylo platno. Někde se panímáma ani neozvala, jinde otevřela okno a svého muže polila hrcem vody, odvážnější ho praštila polínkem. Do rána se vyspali udatní Štramberáci venku a všelijak. Jejich sláva však nebyla o to menší a dlouho se o ní povídalo. Stejně ti Pražci prý se jejich městu vyhnuli oklikou jenom proto, že měli z měšťanů veliký strach.

PRAMENY:

1. Eduard Petiška: Čtení o hradech, nakladatelství Albatros, Praha 1973
2. Helena Lisická: Pověsti starých měst, nakladatelství Albatros, Praha 1981

Vojtěch Petráš — Štramberský motiv

O Hrstkovi jinak

Vzpomínka při příležitosti 110. výročí příchodu MUDr. Adolfa Hrstky do Štramberka (1. 11. 1893)

Josef Adamec

Ve Štramberku mladý dr. Hrstka nastoupil praxi přesně před 110 lety — 1. listopadu 1893. Z minulých čísel ZMŠ víme, že se tu oženil s Marií Baarovou a Štramberk se mu stal druhým domovem.

Stal se propagátorem jeho krás, zval tu malíře a jiné umělce, sbíral zkameněliny, domácí výšivky, šátky apod. Stal se tvůrcem Štramberka turistického i uměleckého.

Nahlédnutím za závoj času, bychom spatřili, že „...začátek jeho lékařské praxe nebyl záviděníhodný. Štramberští občané příliš nestonali. Na lehčí onemocnění používali byliny, které byly v zahrádkách. Kdo neměl byliny nasušené doma, tož se zaskočilo k tětce Juračkové. Ta měla v komoře plno pytlíků se sušenými bylinami a každého, kdo potřeboval, podarovala. Poděkování za ně odmítala, byliny by prý ztratily léčivou moc. Když byla nemoc vážnější, když už někomu „dopékalo“, tož se šlo na faru k páteru Skopalovi. Ten léčil zadarmo, „felčarovi“, jak se tehdy říkalo doktorovi, se muselo zaplatit a platit ve většině případů nebylo čím. Byla to silná konkurence a mladý lékař se musel bránit jak se dalo. Po čase byl páter Josef přeložen do Žitovic a pole mladého lékaře se zvětšilo...“, zapsala pamětnice do své kroniky.

Zaujal mne článek Pila, který vyšel před 80 lety ve Velkém zábavném kalendáři národním. Autor mu dal podtitul Rozmarný obrázek z Valašska (sice trochu nepřesně, ale po těch letech mu promineme). Dovolím si jej celý přepsat:

„Stařeček Hrstka a milá jeho stařenka, nikdy nebyli by si pomyslili, že jednou své kosti složí pod štramberskou Trúbou. Oba narodili se v kterési osadě „v království“, jak až dosud na Moravě Čechám říkají, a to v zímém kraji polabském. Jako děti žili bezstarostně, ač tíhy života tehdy velmi citelně pocítovali. Nebyli ze statku, ba ani z chalup, při nichž jest větší počet korců polí, která již umožňují lepší živobytí, ale byli jen z chaloupek menších a proto již v mládí museli rodičům vypomáhati při všech pracích. Ale činili tak rádi. Vypomáhali při domácnosti, při pracech polních, ale nejradyji pásávali.

A snad již tehdy při těch ohníčcích, které si na měkkotách rozžehávali, aby se za chladných podzimních dní ohřáli, přilnuli k sobě zvláštním přátelstvím, které se v pozdějších jejich letech rozvílo v lásku tak vroucí a upřímnou, že za celou řadu let nebylo v jejich rodné osadě pamětníka, aby se dva mladí lidé tak rádi měli jako Anička Drůbková a František Hrstka. Nejsouce bohati pozemskými statky, byli bohati upřímnou láskou a vzájemnou obětavostí. Když se rozhodli, že se vezmou, říkali lidé, že se bere bída s nouzí. Pošklebky takovéto na vlastní uši zaslechli, ale neřekli toho. Naopak byly jim tyto výsměchy povzbuzením ku pracovitosti a šetrnosti. Brzy po jejich sňatku po celé vsi se vědělo, že není v obci pracovitějších lidí nad ně, ale rovněž ne tak šetrných jak oni. Proto také nikoho nepřekvapilo, když po několika málo letech roznesla se po vsi zpráva, že mladí Hrstkovi koupili si Šaršounovu chalupu, kterou dosavadní majitel svým hýřným životem promarnil, že přišla „na buben“.

Mladí Hrstkovi hned po kupu přestěhovali se do svého, a byli-li dříve šťastní, byli nyní tím šťastnější. Ale v pracovitosti a šetrnosti nepolevili. Vedli-li dříve život zasvěcený práci a šetrnosti, tak jej vedli i nyní. Hrstka odolával všem svodům, kterými jej někdy jiní chalupníci vábili do

hostince. „Pojď jednu mezi nás“, nejednou jej vybízeli. — „Trochu se pobavíš a na tu dřinu zapomeň“, dokládali, aby svým slovům dali větší působivost, ale Hrstka je vyslechl a svěsti se nedal.

„Já mám doma dost zábavy“, pravidelně odpovídal. „Kluk mi předčítá z knih, které si domů ze školy nosí a děvče mne baví svými začátky ručních prací. A když se tak na ty děti dívám a pak se podívám na ženu, jsem spokojen, že větší spokojenosti bych v hostinci nenašel“.

A míval pravdu. V kruhu svých milých byl Hrstka skutečně šťastný. Sedával ovšem mezi svými milými ve všední dni jen v podvečer a v neděli celé odpoledne, ostatní čas věnoval práci, ale ty chvíle mu k spokojenosti stačily úplně.

A tak mýjela Hrstkovým léta. Ani se nenadáli a přiblížil se čas, kdy bylo nutno začít pomýšletí na budoucnost chlapcovu. A když si to uvědomili, často, přechasto rozhovořili se v černé hodince nejprve co s chlapcem, později také co s děvčetem.

Byly to pro ně starosti nemalé, těžké, zvláště pro Hrstku, který se řídil zásadou, že rodiče jsou povinni založit svým dětem budoucnost lepší, než jakou měli sami. Proto zhostiti se starostí o budoucnost dětí bylo pro ně těžkým, nesnadným úkolem. Celé dny bývali oba ve shonu, on v polích, ona v domácnosti, ale myšlenek na budoucnost dětí se nevzdávali. Stále přemítali a uvažovali a na večer výsledky svých úvah si sdělovali.

Proto však přece dlouho se nemohli uspokojit. Až jednoho večera...

Toho dne setkal se Hrstka s panem učitelem. Pan učitel si tehdy po vyučování vyšel na procházku a Hrstka pracoval na svém políčku, oral, připravoval je k jarnímu osetí.

„Tak to připravujete?“ oslovil pan učitel dobrého hospodáře, dříve na pozdravení mu poděkovau.

„A připravuji, pane učiteli. Ořu, abych zase klídl“.

„Jste pilný hospodář, vědomý sobě svých povinností. A váš Dolfíček nebude jinaký. Inu, nepadá jablko daleko od stromu. Vedete jej dobře. Je mi ve třídě pro radost“, netajil pan učitel a chlapce otci chválil.

„Tak jste s ním spokojen, pane učiteli?“ s radostí i s otcovskou pýchou pronesl Hrstka a vděčně podíval se na pana učitele. V očích jeho zahlédl pan učitel slzy. Byly to slzy radosti.

„Jsem úplně“, odpověděl pan učitel.

„To mám radost“, pochválil si Hrstka. „Děkuji vám za to, že jste mne tak potěšil“.

„Proč bych vás nepotěšil jednou za čas, těší-li mne váš chlapec každý den“, zněla odpověď páně učitelova. „A je to jen vaší zásluhou. Jak jsem již řekl: Vedete jej dobře! — Co pak s ním vlastně zamýšlíte?“, otázal se pan učitel.

„A ani nevíme — často se ženou o tom přemítáme...“

„Nejlépe by bylo, kdybyste ho dal na studie“, přerušil pan učitel.

„Jsem jen nepatrný chalupníček“, poznamenal Hrstka.

„Ale máte dvě pilných rukou a tj. lepší než lány polí hospodáře lenocha a hýřila“.

„To mám“, přisvědčil Hrstka. — „A žena také“, dodával. — „Vždyť jsme neměli nic než holé ruce a chvála Pánu Bohu, pomohli jsme si!“

„Dnes máte pěknou chalupu a několik pěkných kousků polí“, dodával pan učitel. — „A dovedete je obdělati. Je skutečně radost na vaše pole se podívat. A budete – li se dále tak přičiňovat, úspory nemusíte ukládati, abyste nová pole přikupoval, ale výtěžek svých polí věnujte na chlapcovy studie a zaopatřte jej, že se ani nenadějete!“

„Pravdu máte, pane učiteli, jen aby mi dal Pán Bůh zdraví“, zatoužil Hrstka.

„Doufejte a s hochem udělejte, co jsem vám řekl. Na studie jej dejte a budete vidět, že vám udělá radost, která vám stárí zpřijemní!“

„Dočkám—li se toho!“

„A proč byste se nedočkal?“, povzbudiv jej a pohovořiv s ním ještě, rozloučil se s ním konečně, aby ho nezdřžoval.

Hrстка po jeho odchodu pokračoval v práci, ale v hlavě „usadili se mu broučci“— ten návrh pana učitele. Přemítal o něm a počítal, mohl — li by se odvážit a dáti hocha na studie. Při tom ovšem pomýšlel také na lidské řeči. Nestalo se až dosud, aby dal někdo z jejich osady dítě studovat. Bud' šli na řemeslo, anebo zůstávali při hospodářských pracích. A on teď, chalupníček, je muž se, když si svou Aničku bral, smáli, že si bere bída nouzi, má dáti své dítě do latinských škol?

Ani se mu to v hlavě srovnati nechtělo. Ale když nadešel večer, vracel se domů radostně. Uvážil všecko, propočítal si všecko. Ženu svoji skoro svou veselostí překvapil.

„Co se ti přihodilo, že se tváříš, jako bys poklad vyoral?“ řekla, když jej spatřila.

„Vím již, co s chlapcem“, zvěštoval jí a všecka radost, která mu nitrem vířila, i v hlase se prozrazovala.

„Co?“ vyzvíдалa Hrstková.

„Pan učitel mi poradil“, vyhnul se Hrстка přímé odpovědi.

„A co?“ naléhala naň Hrstková znovu, jsouc plna zvědavosti.

A Hrстка, aby ji upokojil, prozradil jí, co mu pan učitel poradil. A návrh ten zalíbil se i Hrstkové a proto rozhodli se dát Dolfička do škol.

A bylo to skutečně překvapením pro celou osadu, když se po vsi rozneslo, že Hrstkův hoch bude studovati, a bylo závistivých řečí až k neuvěření, ale Hrstkovi zvěděvše o nich, nedbali jich, ale jak se rozhodli, učinili.

A čas míjel rychle. Dříve než se nadáli, uběhla řada let a z malého čiperného Dolfička stal se mladý muž, který jednoho dne ohlásil z Prahy rodičům, že studia svá ukončil, že bude povýšen na doktora všeho lékařství, a zval je aby k tomuto významnému dni do Prahy přijeli.

Byv povýšen na doktora, zažádal si za místo obvodního lékaře ve východní Moravě a obdržev je, rozloučil se s rodiči a odešel na místo svého působiště.

A byl na svém místě spokojen. Vedlo se mu dobře. Zvykl tam a k novému kraji přilnul. I žínku si tam vybral a byl s ní šťasten. A ve svém štěstí vzpomněl si na rodiče a psal jim, aby chalupu s poli odevzdali sestře Pavlíně a jejímu muži a zbytek svého života ztrávili u něho.

A starší Hrstkovi poslechli a postoupivše chalupu dceři, přestěhovali se na Moravu, do kraje, kde stýká se Valašsko s Lašskem. A starý Hrстка přivykl tu brzy. Vycházel si do polí a hovořival tu se staříky, vykládal jim, jak u nich se v polích co dělá a čas mu při tom ubíhal. Ani se mu po starém domově nezastesklo. Stařenka Hrstková nevycházela tak často. Stále byla u nevěsty, vy-pomáhala jí při různých pracích a jakkoli se všelijak zaměstnávala, přece si tu nemohla zvyknouti. Zvláště nemohla zvyknouti na nářečí, kterým se tu hovoří, a to ji dráždilo. A kdykoliv si to připomenula, vždy jakási tesknost se jí zmocnila.

„Dolfičku, Dolfičku, kam jsi se to dostal, kam tě osud zanesl, vždyť ty tu svoji mateřštinu zapomínáš“, říkávala mu s povzdechem, slyšíc jej, že i on již mluví tamním nářečím. A stařenka Hrstková často se zadumala nad tím, že syn přizpůsobuje se lidu a mluví po valašsku. A příčinou toho, že nemohla tu stále přivyknouti, bylo, že mezi lid nevycházela, s tím dobrým lidem a měkkou jeho řečí se neseznamovala. Kdyby byla vycházela jako stařeček, byla by se i ona nářečí tomu přiučila a věděla, že tamní lid má pro mnohé věci i jiná pojmenování. Ale mezi lid nevyšla, a když se pak zaškobrtla — jak říkávala — a mrzívala se a zlobívala, kam že to syn zapadl, že syn mezi tím lidem je spokojen, ano, že je mu ochráncem proti germanisaci Guttmannů a Rotschildů, neuznávala.

Tak stalo se jí jednoho dne, kdy syn, ani choť jeho, ani muž její nebyli doma, že byla jedinou strážkyní domu. Aby jí čas ušel, probírala se v kteréosi obrázkové knize, ana pojednou byla z této zábavy vyrušena. Přišla jakási venkovanka s větším košíkem na ruce. Když pozdravila, stařenka Hrstková pozdvihla hlavu a co si přeje se tázala. Nemyslila nic jiného, než že přišla a hledá syna doktora.

„Hledám paní doktorovou“, odpovídala venkovanka, což stařenku Hrstkovou překvapilo.

„Copak jí chcete?“ vyzvídala.

„Ale slíbila jsem jí z jara „pilu“ a tak ji nesu“, byla odpověď venkovanky.

„Tak pilu jste jí slíbila“, pronesla stařenka udiveně a ještě udiveněji si venkovanku prohlížela. Očima hledala pilu.

„Ano, stařenko, pilu jsem jí slíbila a nesu ji“, byla odpověď venkovanky.

„Tak vy ji nesete“, stále udiveněji ubezpečovala se stařenka a oči její prohlížely si venkovanku tím bedlivěji.

„Ano“.

„A kde ji máte?“ otázala se stařenka, když pilu v ruce venkovanci neviděla.

„Ale tady v koši, prosím, stařenko“, určovala venkovanka zcela klidně.

Stařenka užasla. „Tak v koši máte pilu?“ řekla a s patrnou nedůvěřivostí na venkovanku pohlížela. — „To snad bude jen pilka, když se vám do toho košíku vešla“, poznamenala.

„Ale jak pilka! — pěkná, pořádná pila je to“, pochvalovala si venkovanka.

„I jáde mi k šípku!“ rozhorlila se stařenka.

„Ale skutečně, stařenko, jest veliká. Vždyť jsem ji čtyři neděle krmila!“

Stařenka nad touto odpovědí užasla, že dosud nikdy nebyla tak užaslou. Povstala. „Tak! Ještě něco! Tak čtyři neděle jste pilu krmila! Snad proto, že má zuby“, zvolala stařenka skoro již rozhorleně, neboť si myslila, že si z ní venkovanka tropí smích. — „Ještě řekněte, že jste ji krmila šiškami!“ dodávala.

„Ale ano, šiškami jsem ji krmila. Ta jich něco spořádala!“ trvala venkovanka na svém.

„Teď již skutečně nevím, či jsem“, prohlásila stařenka a domnívající se, že si z ní venkovanka tropí blázna, již již chtěla se na ni utrhnouti. Ale v tom otevřely se dveře a v nich objevila se paní doktorová.

„Dobře že přicházíte“, zvolala spatřivši nevěstu a pokročivši jí vstříc, stěžovala si, že si z ní ta venkovanka tropí zerty, že jí tvrdí, že přináší pilu, velikou, vykrmenou pilu, což je přece nesmysl a že ještě tvrdí, že ji má v koši.

„Ale ano, stařenko, přináším paní doktorové pilu“, trvala venkovanka na svém. V tom v koši zakejhala husa. „Vidíte, že ji tam mám“, prohlásila venkovanka a přistoupující k stařence, nadzdvihla u koše víko, aby se stařenka mohla do koše podívat.

„Tak paní Žerdíková na mne nezapomněla“ oslovila nyní paní doktorová venkovanku.

„A bať že nezapomněla! Kterak bych mohla zapomenouti, když jsem to slíbila“, odpovídala paní Žerdíková.

„A dobrou naši stařenku byla byste snad pohněvala“, usmála se paní doktorová. — „Víte, stařenko, tady husám říkají pila“.

„I ty můj Bože!“ zvolala stařenka a spráskla ruce. — „To je tu divná řeč! Kam to ten náš hoch zapadl! Vždyť já se tu s lidmi ani nedomluví. Pila tomu říkají a ona je to husa“, řekla a zasmála se, ale pak se utišila a rozpomenula se na domov. A po první vzpomínce přišla druhá a dobrá stařenka zatoužila po domově.

Hrobka rodiny Hrstkovy, v níž spí svůj věčný sen i rodiče MUDr. Adolfa Hrstky.

A její touha byla mocná. Neubráníla se jí. Syn doktor jednoho dne musel ji doprovodit na nádraží, koupiti jí lístek a stařenka jela k dceři.

Ale již po čtrnácti dnech se vrátila s poznámkou, že se jí stýská po stařečkovi, že jej teď na stáří nemůže opustiti, že musí býti u něho.

A byla a spřátelila se se všemi poměry. I valašskému nářečí se přiučila a pochvalovala si, jak je to pěkná, měkká řeč.

Dnes již hlava nebolí ani stařenku, ani stařečka. Spí věčný spánek na úpatí Kotouče, nad nímž časy letí a zapadají v zapomenutí“.

Tolik článek ze starého kalendáře. Autor Karel J. Zákoucký v něm pozměnil jména Hrstkových rodičů.

Ve skutečnosti se otec Adolfa Hrstky jmenoval Jan Hrstka, katolík, hospodský z Klešic č. 27, Jan Hrstka zemřel ve Štamberku roku 1904, narozen byl roku 1830, matka Anna, katolička dcera Františka Salfického, sedláka z Klešic č. 1, Anna Hrstková zemřela 26. června 1906 ve Štamberku ve věku 73 let.

PRAMENY:

Martinásková Františka: Rodinná kronika

Zábavný kalendář z roku 1923

Údaje z matriky narození o A. Hrstkovi zjistil ing. M. Palák

Vzpomínky Vojtěcha Petráše

7. část souboru úvah u příležitosti autorova významného životního jubilea

Jak se dožít vysokého věku

V minulém Zpravodaji města Štramberka jsem uváděl, jak se dožít vysokého věku. Uvedl jsem čtyři náležitosti. Dnes přidávám další tři.

Ježme, konzumujme koží mléko. Budeme mít zdravé, pevné a pružné kosti. Nebude jim chybět potřebný vápník. Vím to z vlastní zkušenosti. Nebudu líčit všechny svoje „pády“. Postačí jeden, a to poslední.

Bylo mi 79. let Jel jsem za dcerou do Oder. Vlákem, za krásného počasí. V Odrách kráčel jsem k můstku vzdáleném ještě asi 50 metrů, v travnatém trativodu podél levé strany široké silnice. Bedlivě jsem sledoval, co se děje přede mnou v mírné, ale nepřehledné zatáčce.

Co teď vylíčím, netrvalo snad ani dvě vteřiny. Povídání bude náramně delší.

Přímo proti mně se „vynořila“ motorka. Uvědomil jsem si, že nesmím uhnout doprava na asfalt silnice. To bych byl vinen já.

Kdybych zůstal stát, splašený motocyklista by mi přerazil obě nohy, nebo ještě něco navíc.

Obrátil jsem se doleva a skočil „rybičkou“, jakou brankář skáče po míči.

V tu ránu jsem byl „smeten“.

Vstal jsem, obrátil se k silnici a prohmatával se. Zůstal jsem celý! Žádné nebezpečí. Cítil jsem jenom zápěstní kůstky pravé ruky, levé koleno a důlek mezi nosem a pravým okem. Nic nebezpečného. K šoku došlo — kupodivu — až večer, když jsem se vrátil do Kopřivnice. K praktickému lékaři jsem zašel druhého dne po ránu. Ani rentgenem se nic neobjevilo.

Ale vraťme se k místu líčeného dramatu. Na protější straně silnice stála zkoprnělá pětice dělníků a dělnic vracejících se domů z oderské továrny. Volali na mne: „Vy jste se polekal, že jó!?“ Uklidnil jsem je: „Kdepak! Srazila mě motorka!“

Svědkové se vzdálili.

Přede mnou se objevil mladý, pobledlý muž asi pětadvacetiletý, s černou přilbou na hlavě a v černém hávu. Řekl: „To jste zavínil vy!“ Já na to: „Nikoli! To je vaše práce. O tom svědčí ta dlouhá rýha v trávě od zatáčky až tam ke stromu, o který se opírá vaše motorka. Pět svědků není daleko.“

To mladému muži stačilo, aby co nejrychleji na motocyklu zmizel.

Kopřivnický pan doktor při psaní protokolu se mě ptal, kdo byl ten jezdec. Nemohl jsem říct nic jiného, než „Kdyby mě zabil, také bych nic neřekl“.

Je zdravé občas hladovět. Nemusí to být každý měsíc. Zdravotně vydatná je turistická procházka po horách — o hladu.

Nemračit se, nekazit dobrou náladu. Nezávidět a neškaredit se. Nelitovat své minulosti. Netrápit se tím. Neustále objevovat zázraky života. Řídit se dobrými zásadami.

Jedna ze stovky českých, latinských a jiných přísloví mi dávno a dlouho pomáhá: „*Měsíc si nevšímá štěkajících psů*“.

Jan Werich zjistil, že:

„*Nejhorší je srážka s blbcem. Kde je blbec, tam je všude kolem něho nebezpečno.*“

Chvála štramberského nářečí

(pokračování)

Vojtěch Petráš

Ve vzácném staročeském štramberském nářečí jsme užívali zbožného slova duša. Ve škole jsme museli přijmout spisovný tvar duše. Štramberský dialekt se vyhýbá germánským koncovkám e jako čert kříží. Říkali jsme rúža, koža, noša, Maria..., ale také (ta) ovoc (o-voce), komis (komise), schuza (schůze), stara veža, televiza, ryža...

Uvážíme-li, že každý čtvrtý Pražan byl Němec a že slovo duša má v německém znění a psaní tři e, tedy Seele, pochopíme drtivý vliv němčiny a německé kultury vůbec na Česko.

Bulharské hlavní město má název Sofia. V českých novinách jsem s velkou nelibostí čítal Sofie, což znamená germánskou a tím i českou přehlásku a v e.

Nedávno jsem se setkal se štramberským občanem — etnickým Bulharem, jehož manželka je štramberskou učitelkou a její manžel ovládá češtinu stejně důkladně jako bulharštinu. Zeptal jsem se ho, jak se mu líbí ta Sofie. Cítil to jako urážku. Já také. Po dlouhých měsících a letech očekávání jsem konečně mohl v novinách číst Sofia.

My, štramberští ogaři, kluci, chlapci a hoši jsme se dušovali a přísahali ve hrách slovy „Na mu dušu“.

V takzvaném třetím skloňování jsme se učili vzory: žena, duše, paní, sluha.

V době totality vadila vládcům naše duše i duša, proto tvůrci mluvnice zavedli „neškodný“ vzor nůše (štrambersky noša). Smůla byla v tom, že v polovině dvacátého století většina obyvatel ČSR už nůše nepoužívala a žáci tento nový vzor neznali. Nám Štramberákům by to z hlediska pravopisu nevadilo. Naše zdatné roby a někdy i muž — kavalír nosili domů těžké nůše dřeva až z Libotína.

Koncová samohláska a byla dobrá, byla vodítkem, jak skloňovat některá podstatná jména mužského rodu, například pan Průša, Baťa, Váňa, paša, bača... Štramberský rodák bez rozpaků skloňuje: U pana Průše, u Batě, bez Váně, kromě paše, od bače... Co však čteme a slyšíme každý den? A co čteme v Mluvnici české (např. z roku 1926)? U pana Průši, u Bati, od pana Váni, paši, bači... Prý se to skloňuje podle vzoru Žena. Částečně ano, částečně ne. Jednou jsem byl svědkem, jak malíři byli na rozpacích, jak napsat slovo skica v množném čísle. Jeden zkusil skicy, druhý použil skice (to jsem uznával), v Pravidlech je skici (to je však také 2. pád jedn. čísla).

Štramberština nesnáší zdrobňování, jako zprávička, zdravíčko, těstíčko, trochu štěstíčka, psaníčko, balíček, domeček pana prezidenta v Portugalsku, kostičky. Dávno v primě reálného gymnázia studentík odněkud z Kolína, jmenoval se Hejl, mluvil o sedmikrásce. Profesor ho napomenul, že tato bylina se nazývá sedmikráska. Před několika lety se v Čechách snažili někteří dobrodějové zdrobňovat všecko, i „sluníčko“ sedmitečné; to se však neujalo a slunečko se zachránilo.

Na závěr chci něco dodat k článku „Nevážnost ke spisovné mluvě“, který uveřejnil profesor Masarykovy university v Brně pan František Trávníček, věhlasný bohemista, znalec naší štramberské staročestiny. Tento článek vyšel v Literární neděli v roce 1953, tedy právě před padesáti lety.

Univerzitní profesor Fr. Trávníček poukázal na povážlivý jev naší jazykové kultury, — na obnovu přežilého brusičství, které je výsledkem nechápavosti podstaty spisovného jazyka, jeho poslání. Tehdy v článku univ. prof. dr. Bohuslava Hály „Rozhlas a výslovnost“ jistě právem upozorňuje na nutnost vytvořit „vzornou rozhlasovou mluvu, hlavně pokud se týče stránky zvukové“, věnovat pozornost správnosti spisovné mluvy také co do výslovnosti hlásek a výběru slov. Dostává se však na nebezpečné scestí při odpovědi na zásadní otázku, „co máme považovat za vhodný podklad spisovné výslovnosti“.

Profesorovi Hálovi je „takřka nesporné, že jím může být jenom výslovnost hlavního města, tedy výslovnost pražská, pro jejíž prvenství mluví jednak skutečnost, že Praha je od pradávna kulturním a civilizačním střediskem všeho českého, jednak i to, že má starou tradici školskou a divadelní“.

Nyní vynechám velký kus textu; může se podrobně probrat v roce 2004. Jenom pro úsměv prozradím něco veselého: Na našem srazu maturantů Státního reálného gymnázia, kopřivnický rodák, hudebník, autor hudby k libretu operety „Sto dukátů za Juana“ v Praze se vyjádřil opačně než pan prof. Hála. Řekl nám: „Bez nás Moravanů by v Praze nebyla kultura.“

Pokračuji o značný kus dále o spisovné mluvě.

Pan prof. Hála nesnáší moravskou výslovnost zh (zhodit, zhlédnout, zházet, zhladit). Takové zvláštnosti vzbuzují u Pražanů pocity nelibé, dojmy nepříjemné. Správná výslovnost je podle „Pražáků“ sch: Schodit 10 kilo, schlédnout film, něco se schazuje...

Pan profesor Fr. Trávníček prohlásil, že je mu zcela lhostejné, co si o moravské a slezské výslovnosti myslí Pražáci. Pro ty existují jen Moraváci, nikoli Moravané, a o těch mají Pražáci vůbec představu nepřilíš lichotivou. Je pevně přesvědčen o tom, že Pražané jsou na hony vzdálení tomuto neváznému pojetí.

Profesor Fr. Trávníček se k názorům špatných brusičů jazyka českého vyjadřoval tolerantně. Já bych se vyslovil krátce a ostře. Snad příště.

Vojtěch Petráš — Štramberský motiv

Pravěké nálezy ve Štramberku

příspěvek ku poznání moravské vlasti podává K. J. Maška

Ze starých štramberských kronik zpracovává Josef Marek

část II.

Zanášeje se myšlenkou, Kotouč a jeho jeskyně čili díry v ohledu předhistorickém prozkoumat, žádal jsem kuratorium c. k. tereziánské rytířské akademie ve Vídni, jíž Štrambersk s Kotoučem přináležej, o povolení a dostal jsem je v míře nejrozsáhlejší. Nastavši tuhá zima nedovolovala mi v bádání valně pokračovati, ač jsem se předece ještě v listopadu téhož roku 1878 dvakrát do Štramberka za účelem přípravných prací vypravil a přitom na „Jurově kameni“ umělé náspy a spáleniště nalézal.

Sotva že slunce ledovou kůru poprvé roztálo, spěchal jsem na Kotouč, bych opatřen jsa vším potřebným, započal systematické prozkoumání jeskyní tamějších, jimž jsem největší důležitost přikládal.

V sobotu 17. února 1879 začal jsem se dvěma dělníky v „Čertové díře“ kopati. Nemaje v jiné dny pokdy, pokračoval jsem v práci jen každou sobotu a neděli, ať bylo počasí jakékoliv. Po několik neděl jsem takto kopal dále a když nálezy se množily, najmul jsem si více dělníků, takže nás bylo ku práci šest i sedm. Avšak žádoucí dohlídka na všechny dělníky a nálezy, měla-li býti dostatečná, ukázala se býti pro mne velmi obtížnou, neřku-li nemožnou, místa v jeskyni také nebylo nazbyt a proto jsem později rozhodnul, aby kromě mne pouze dva, nanejvýš tři dělníci pracovali, což se osvědčilo býti více praktickým.

Seznámiv se přitom blíže se čtyřmi bratry Juráky, získal jsem v nich obratné a spolehlivé pomocníky, jimž jsem mohl někdy i za nepřítomnosti své, práci bez obavy svěřiti. Přílnuvše láskou k hledání památek pravěkých, zúčastnili se bodří Jurákové veškerého dalšího kopání, jež jsem v následujících čtyřech letech ve Štramberku podniknul a sice: v jeskyních Čertové díře, Šipce, Jurově díře, na mnohých místech temene Kotouče, zejména „u Kříže“, na Jurově kameni a na Brdách.

K výkonu tomuto bylo celkem 1063 pracovních dnů zapotřebí, z nichž 958 na obě větší jeskyně a sice 722 na Šipku a 236 na Čertovu díru připadá, kdežto pouze 90 dnů jsem k nedokončenému posud prozkoumání temene použil.

Podávaje tuto stručný nástin pravěkých nálezů štramberských uvádím, že jsem byl s to, dvě největší známé jeskyně v Kotouči, Šipku a Čertovu díru, které ve skutečnosti jen malé prostory zaujímají, systematicky a skoro úplně prozkoumat, jakým způsobem, pokud mi známo, žádná snad jiná jeskyně v Rakousku ještě prozkoumaná není.

Nechal jsem nános v celém prostranství obou jeskyní, kteréž byly až do mého příchodu zcela neporušeny od vchodu až ke konci pozorné vrstvy za vrstvou až na skálu prokopati; každá kůstka, každý křemen, uhel a vůbec vše, co by nějakou důležitost míti mohlo, pozorné se vybíralo a odkládalo, načež hlína a vápencové kameny za příčinou opětného prohledání před jeskyní se vynášely a pak teprv odhodily.

Práce to byla arci namáhavá, však ona byla nutná, měl-li se o původu a stáří nalezených věcí úsudek jistý a nezvratný podati. Počínal jsem si tak opatrně proto, poněvadž jsem přesvědčen, že právě při zkoumání v jeskyních zejména takových, o nichž se určitě neví, jakým způsobem povstaly, kdy a jak se tam často mohutné vrstvy hlinité nebo písečnaté vytvořily a jakým způsobem se do těchto vrstev zbytky organické nebo výrobky lidské práce dostaly, o nichž se záhadné tyto otázky mají teprve zodpovídati, důkladnosti a pečlivosti na nejvýš je zapotřebí.

Nechci nikterak tvrditi, jako bych byl vše provedl způsobem mistrným, musil jsem také začíti, jako každý jiný a přiučiti se mnohému. Leč jednotlivec je ve venkovském městě odkázán vždy a ve všem jen na sebe, to pověsti svědomité bylo upřímnou snahou mou.

Nebyl bych však mohl nákladné kopání takovým způsobem zaříditi, kdyby se mi nebylo dostalo hmotné podpory od cís. akademie věd a c. k. tereziánské akademie rytířské ve Vídni, jakož i od dra Preisenhammra v Novém Jičíně, jenž s vřelým účastenstvím práce moje sledoval.

Co Štramberák, to advokát

Bohumil Kresta

V dřívějších dobách se ve Štramberku velice často používala lidová moudrost: přísloví, lidová rčení, pořekadla, úsloví. Ne náhodou se říkávalo „Co Štramberák, to advokát“. Něco na tom bylo.

Začalo to příchodem P. Jos. Nehudka (1883—1901). Kroniky o něm nešetří chválou a zdůrazňují jeho veliké zásluhy o zkrášlení zdejšího kostela, vyzdvihují ho také jako vynikajícího kazatele a učitele. Do svých kázání často vkládal citáty ze Starozákonní knihy přísloví a doplňoval je lidovou moudrostí. Nebylo zvláštností citovat také některého z římských a jiných filosofů (T. Kempenského, J. A. Komenského aj.).

Na to vzpomíná ve své Rodinné kronice paní Frant. Martinásková, která navštěvovala Zuzku Jiříčkovou–Tomšíčkovou a která ji šířeji poučovala o některých filosofech (kupř. o Senecovi). Lidé s velkou pamětí si tyto slovesnosti doma zaznamenávali a ve vhodných chvílích je pak používali. V mnoha případech tak zabránili různým neshodám a nepříjemnostem. Mimo Zuzku Jiříčkovou je zaznamenávali také Vincenc Socha–Podskalák, Františka Hanzelková–Kajtanová, Klára Vitkovská a jiní. Studentská mládež tyto citáty od nich opisovala a pomáhala tak k jejich šíření mezi zdejší občany.

Začtème se do toho, co duchovně v životě obohacovalo a vychovávalo naše předky. Snad mnohé z těchto citátů poslouží také čtenáři v dnešní nestálé době.

Nebraň tomu, co činí dobro a čin ho také.

Nechystej proti příteli nic zlého, když on ti důvěřuje.

Nevěř tomu, kdo ti stále pochlebuje, ten tě pak zneužije, když tě potřebuje.

Nehádej se s člověkem, když nemáš k tomu důvod.

Kdo má Boha za svůj hrad, nemusí se ničeho bát.

Nenávisť vzbuzuje sváry, ale láska přikrývá všechna provinění.

Kdo miluje kázeň, miluje moudrost.

Spolehlivý svědek neklame, ale falešný svědek šíří lži.

Moudrý neslibuje, co nemůže splnit.

Odpověď mírná krotí hněv, řeč neústupná dráždí k hněvu.

Lepší je mít málo, ale spravedlivě, než mnoho užitku z bezpráví.

Pýcha předchází pád.

Zrádce vyvolává sváry a pomlouvač rozlučuje dobré přátele.

Lepší je žít o kousku suchého chleba v klidu, než mít všechno a stále se hádat.

Starce korunuje jeho potomstvo a ozdobou synů jsou synové jejich.

Co jsou platné bláznovi peníze, když rozum si za ně nekoupí.

V nouzi poznáš přítele.

Lepší je chudák žijící bezúhonně, než falešník a k tomu hlupák.

Boháč panuje nad chudáky, z dlužníka si dělá otroka věřitele.

Kdo rozsévá bezpráví, sklízí hanebnost.

Chod' do domu svého bližního jen zřídka, jinak se tě přesytlí a bude nenávidět.

Pýcha se neobejde bez nenávisť.

Neposuzuj člověka podle jeho vzhledu, ale podle činů.

Jak ty mně, tak já tobě.

Jak se do lesa volá, tak se z něho ozývá.

Zameť si nejprve před vlastním prahem, a pak druhého pomlouvej.

*Přijímat dary je lidské, dávat chudým je božské.
Je lepší bezpráví trpět než páchat.
Pro dobrotu na žebrotu.
Mluvit zbytečně je jako mlátit prázdnou slámu.
Nedělej to, co už udělali druzí.
Do výšky vedou úzké cesty.
I sebemenší pomluva stačí k pohromě.
Jsi tady k tomu, aby ses učil a ne poučoval.
Nikdo není povinen dělat nemožné.
Sebechvála páchne.
Příjemné slovo nebývá pravdivé, pravdivé slovo nebývá příjemné.
Žádnému neškodí, protože nevíš, kdy ho budeš potřebovat.
Pokud chceš nepříteli porazit, musíš znát jeho zbraň.
Každé zlo je k něčemu dobré.
Každý ponese sám za sebe.
Prázdný sud nejmíc duní.
Host a ryba na třetí den smrdí.
Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění.
Kdo chce někomu něco dát, nemá se ho ptát.
Kdo rychle dává, dvakrát dává.
Kdo se chce zalíbit každému, nezalíbí se žádnému.
Spíše jeden táta deset děcek vychová, než deset děcek tátu uživí.
Tenkrát řekni pravdu, až víš, kde utečeš.
Když se dva hádají, třetí má z toho užitek.
Lepší hrst jistoty, než pytel naděje.
Kdo chce psa bít, kuž si vždycky najde.
Hloupý říká, co ví a rozumný ví, co říká.
Či chleba jíš, toho píseň zpívej.
Kdo má hojně, chce mít ještě víc.
Každá liška chválí svůj ocas.
Učený z nebe nespadne.
Jaký pán, takový krám.
Vrána k vráně sedá, rovný rovného si hledá.
Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají.
Peníze otvírají svět, ale zavírají srdce.
Komu není rady, tomu není pomoci.
Neptej se, kdo to říká, ale co říká.
Važ si příkladu starších, neboť se neuvádějí bez příčiny.
Lepší je rady poslouchat, než je dávat.
Veselá noc přináší smutné ráno.
Sejde z očí, sejde z mysli.
Čím člověk hřeší, tím trestán bývá.
Nenarodil se ještě člověk ten, který by vyhověl lidem všem.
Nikdy se nechlub cizím peřím.*

Pro lepší srozumitelnost citátů z Bible bylo použito ekumenického překladu z r 1979.
(pokračování v příštím čísle)

Moudré rady a paměti našich maminek

Jiří Špaček

Pan Bohumil Kresta v „Moudrých radách našich maminek“ v č. 3/2003 Zpravodaje města Štamberka zavedl mé štamberské vzpomínky k paní Anně H. z Libotína

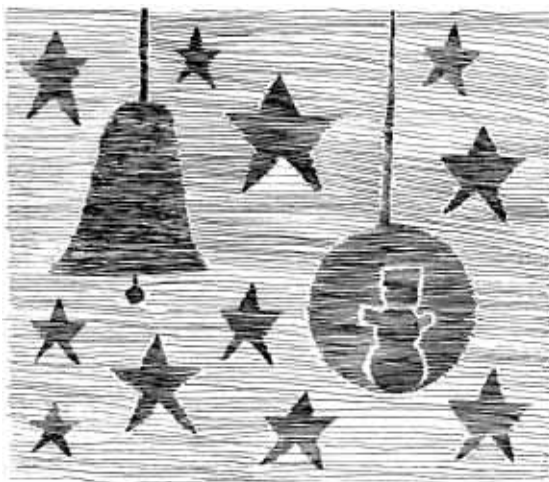
Byla to moje teta. Přestože žila takřka o samotě a její životní partner Arnošt H. byl „jen“ slévačem v kopřivnické Tatře, její myšlení bylo bohatou studnicí životní moudrosti. Na svůj úděl si nikdy nestěžovala. Kdykoli jsem přijel do Štamberka, neopomněl jsem ji navštívit a obrazně řečeno napít se z kalichu jejích vytříbených názorů na život ve světě i u nás.

Vyprávěla mi jednou o životní logice jednoho místního otce dnes už asi před sto lety. Ten (ještě za císaře pána) vysláním syna na studium průmyslové školy (snad až do Prahy) prokázal na svou dobu vysokou modernost myšlení a životního stylu. Když však syn poté v dopisech postupně prosil o peníze — tu na školné, tu na rýsovací apod., vykoukla z nějakého otceva mozkového závitu zažitá a po generace ukládaná zkušenost v podobě myšlenky: „To je hrozné, hotového synka im poslat a eště na ňho platit!“

Tím studentem — hotovým synkem, který — jak pravila teta — tehdy už v 15 letech na poli oral, byl jeden ze současníků tety a i mého táty. Vždyť časy byly tehdy ještě takové, že nejen teta, ale například ani jedna ze tří tátových sester nesměla pomýšlet na to jít na školu (jak se tehdy studiu říkalo).

Dostali jsme se v tuto chvíli o mnoho let zpátky — ale jen na chvíli. Ta chvíle však stojí za zamýšlení, jak naše stanoviska k životu, ke všemu kolem nás v tom stále se zrychlujícím tempu vývoje techniky a společnosti budou moci za pár let obstát. Ať se nedostaneme do pozice onoho otce asi před sto lety.

Co tedy? Nestojí za to vypořádat se včas se zažitými a dříve tedy osvědčenými, ale zatím už překonanými životními zkušenostmi? A konfrontovat je s novými skutečnostmi? Pozoruhodné je, že k tak zobecněnému závěru došla teta Anna H. z Libotína už před několika desítkami let.

Vánoční motiv, Jakub Petráš, 8.b ZŠ Štamberk

Štramberk na dobových fotografiích v roce 1913.

